

Zróżnicowanie facjalne wapieni typu sztramberskiego z polskich Karpat fliszowych

Mariusz HOFFMANN¹ & Bogusław KOŁODZIEJ²

¹*Soletanche Polska;
ul. Kochanowskiego 49a, 01-864 Warszawa;
e-mail: mh@pro.onet.pl*

²*Uniwersytet Jagielloński, Instytut Nauk Geologicznych;
ul. Oleandry 2a, 30-063 Kraków;
e-mail: boguslaw.kolodziej@uj.edu.pl*

Terminem *wapień typu sztramberskiego* określa się wapień późnej jury i najwcześniejszej kredy występujące w strefie karpackiej. Nazwa pochodzi od najbardziej znanego stanowiska tych skał w Štramberku na Morawach i jest zwykle stosowana na terenach będących w przeszłości częścią Monarchii Austro-Węgierskiej. W polskich Karpatach fliszowych wapień te występują w formie egzotyków i rzadko skałek, pochodzących z erozji okresowo wynoszonych stref brzeżnych lub tzw. kordylier położonych w obrębie zewnętrznych basenów fliszowych. Wapień o podobnym wykształceniu i wieku znane są również z wierceń i odsłoneń z obszaru platformy wschodnioeuropejskiej Polski i Ukrainy obrzeżającej łuk Karpat od NE.

Tradycyjnie określane mianem rafowych w rzeczywistości wapień te reprezentują utwory silnie zróżnicowanych facjalnie środowisk platformy węglanowej. Podstawowe facje wydzielone w wyniku analizy egzotyków to: (1) biolityty koralowcowo-mikrobialne i (2) mikrobiałno-gąbkowe, (3) słabo wysortowane ziarnity i brekcje bioklastyczne stanowiące fragmenty raf rumoszowych lub talusy raf szkieletowych, (4) ziarnity otwornicowo-glonowe, (5) waki bioklastyczne oraz (6) waki peloidalne. Część istniejących facji może być nie zachowana w materiale egzotykowym z uwagi na ich niski potencjał fosylizacyjny (np. facje margliste).

Sedymentacja na przełomie jury i kredy (głównie tyton) na północnym obrzeżeniu Tetydy miała miejsce na rozległej platformie węglanowej. W jej części brzeżnej (m.in. osady znane z wierceń w SE Polsce) powstawały osady środowisk hipersalinarnych i okołopływowych przechodzące ku południowi w osady otwartej laguny. Zawierają one bogaty zespół organizmów (dicerasy, nerinee, koralowce), lecz z uwagi na szybkie tempo sedymentacji nie tworzyły się struktury rafowe. Część południowa, której zróżnicowana morfologia ukształtowana została w wyniku synsedymentacyjnej późnojurajskiej i wczesnokredowej tektoniki blo-

kowej charakteryzuje się znacznie większą zmiennością. Na krawędzi platform rozwijały się typowe dla wysokiej energii rafy rumoszowe. Osady te charakteryzują się bogactwem zróżnicowanej fauny koralowców, lecz stosunkowo słabym rozwojem mikrobialnych struktur wiążących. W wewnętrznej strefie otwartej platformy o zróżnicowanej energii miała miejsce sedymentacja facji otwornicowo-glonowej oraz wak bioklastycznych i peloidalnych. W obrębie tej części platformy powstawały kępkowe rafy koralowcowo-mikrobialne, a przypuszczalnie na większych głębokościach rafy mikrobialne i gąbkowo-mikrobialne. W rowach tektonicznych występujących pomiędzy tymi platformami miała miejsce sedymentacja allodapicznych wapieni typu wapieni cieszyńskich zbudowanych z ziarnitów bioklastyczno-ooidowych. Ziarnity stanowiące materiał źródłowy wapieni allodapicznych powstawały na barierach rozwinętych w strefie grzbietów szelfowych platform. Osady źródłowe tych wapieni nie zostały jednak zidentyfikowane w egzotykach.

Zakończenie sedymentacji wapieni typu sztramberskiego miało miejsce we wczesnej kredzie na skutek rozpadu i zatopienia platformy. Jest to udokumentowane występowaniem w wapieniach sztramberskich dajek neptunicznych wypełnionych ciemnymi, głębokowodnymi wapieniami oraz brekcji z klastami wapieni płytkowodnych występujących w matriksie z głębokowodnych wapieni. Rozpad platformy zapisany jest również w skali niewielkich egzotyków wapieni typu sztramberskiego zawierających fragmenty dajek neptunicznych.